

કયા રંગ હયે ઝમાનેકા દેખીયે ?

છબીલી ભઠ્યારી.

કિરદુ ઝખાન આર મુજસતી હરદેમે.

છપારી પ્રસિદ્ધ કનનાર.

મુકમેતર. સરકચલી કીકાભાઈ.

ડ. રીચીરિડ—અમદાવાદ.

અમદાવાદ

હાયમંદ બુખિલી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં

પરીખ દવીદાસ કમલલાલે છાપ્યા.

આવૃત્તિ ૨ છ.

પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૫૯

સને ૧૯૭૩.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી એપીકાઈટ મંડળ
૬૪૦

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૌપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૫૦

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દુર્ગાલી ભઠિયારી

વિષય ૮૩૬૮:૩ ૭૬૮

કીસ્સો.

છબીલી ભઠ્યારી.

શુર સાથ—નામ અજ્ઞાતકે બખશીશ
કરનેવાલા મેહરબાન.

રાવીયાને બખબાર, ઇસ દાસ્તાને-રંગીનકો બયાન કરતે હયે
કે શેહર ફેહકીમે એક બાદશાહ થા, કે જસકી હાતમકો માનીદ સ-
ખાવત, ઓર મીસલ નૌજેકરવાંકે અદાવત, ઓર કાફરની બરાબર બ-
જાના થા, નામ કસકા સીંકદર-શાહ થા, કમકો અવલાદ ન હોતીથી.
એક દીન સુબોહકે વકત સરે રાહ દીવાન-ખાસમે બેઠા થા, જરૂબ-
કશ બાદશાહકો દેખતા હુવા આયા, જળ બાદશાહકી ચાર આંખે હુમ
કમને બાદશાહકો સલામ ન કયા બલકે બાદશાહકી તરફ ભવે ચડ-
લાકર કુછ દીલગીર હોકર ચલા ગયા. ઉસ વકત બાદશાહને અપને
દીલમે સોચાકે મે દુન્યાકા બાદશાહ હું ! જો સુબોહકો મેરા મુહ દેખે
કમામ દીન ખુશી હો, લેકીન ઝાટુવાલેને આજ મુજે દેખકર મલામ ન કયા,
ઓર ભવે ચડલાકર દીલમે આઝુગદા હોકર ચલા ગયા અગસા મુજમે
કયા એવ હયે ? આખર બાદશાહને જોના કે બ—ઝાહીર ઓરતો કાઠ
એવ નહીં હયે સીવાય ઇસકે કે મેરે અવલાદ નહીં હોતી, શાયદ ઇસી
સબબસે જરૂબકશ અપને દીલમે રંજવા હુવા કે આજ સુબોહ અ-
વસે બે અવલાદના મુહ દેખા ! ખુદા ઐર કરે કીરીમે તકરાર ન હો.
બાદશાહને સોચા કે દાદાકા નામ હમારે આપસે ચલા, ચલા, ઓર
આપકા નામ મુજસે ચલા, અબ મેરા નામ કીસસે ચલેગા અવસી
બાદશાહીસે ફકીરી બેહતર હયે. બાદશાહને ઉસી વકત દીવાનખ સસે
ઉઠકર મેહલમે આયા, ઓર તમારા બદન નંગા કરકે દુપટ્ટાકી કશની
કાઠકરે બલેમે દાલી; ઉસી વકત તમામ શેહરમે બાદશાહકી ફકીરી
લીબાસ પેહનેકા પુકારા હોગયા. ઓર જસને સુના શૈરન બાદશાહકે
સાથ હોવા. જળ બાહીર નીકલે, સબ હાજરીનને હાથ બાંધકર બા-
દશાહસે અરજકી કે હમ સબ આદમી આપકે સાથ ચલેજો, ઓર
આપકો તબીબ કે હમરાહ રહેજો; હુકમ તો ફકીરી લીબાસ પેહનકર
જાવજો, ઓર હમ મહા પેગંબરે (અમ્મા લીબાસ) પેહનકર

આરામ કરે? આદશને દરમયાન કે મેરેવાસ્તે હૈય (અર્થ) કે બચ્ચ મેરે કામ “વારીસ” તાજે-તપ્તકા નહીં!! અચ વઝીર બા-તદબાર, તુ શેહરમે જાકર આદશા હત કર. મેં રાહે ખુદમે ર-કીર ક્રોતા હું. વઝીરને હાથ બાંધકર અરજકી કે મેં નીમક—હલાલ હુજુરકાહું, મેં હમ રીકાબ આપકે ચલુંગા! હમરે વકત આદશાહને શીર વહી જવાબ (જે અવ્વલ કહાયાસો) દેકર દરમયાન કે મેરી ખુશી વહી હયે કે તું જાકર આદશાહી કર. ઓર રમતકી નીગેહબાહીને મશગુલ હો. આખરકાર આદશાહને સખ આદમીયું કે મએ વઝીરકે શેહરકી તરફ રખસત કયા, ઓર આદશાહ અટલી જંગલકી તરફ રવાના હવા. જખ આદશાહકો ચલતે ચલતે હો—પેલરકા વકત આયા, એક ત્રાડકે સાયામે ઉઠાસ ગમગીન હોકર બેઠગયા. હિમ વકત ખુદાવં કરીમકો કપરી આદશાહકી પમંદ આત, ઓર ખુદાવં કરીમ ખુદ રકીરી લીબાસ મેં આદશાહકે પાસ આકર ખડા હુવા ઓર આદશાહસે પૂછા કે તુ દીલગીર ઓર ઉઠાસ કયુ? આદશાહ સુનકર ખામોશ હો રહાં. દસરી બાર શીર રકીર (ખુદાવં કરીમ) ને આદશાહસે વહી કહા, આખર આદશાહને ખરા હોકર કહા તુજે આ કામ હયે અપના રખતા હે? તું મેગી આરજકો સુનકર પુરા નહીં કરમકના. રકીરને કહા તું અપની મતલબ બયાન કર મેં ખુદાને દુઆ કરકે તેરી હમ્મીય પુરી કરાદુંગા. હિસ વકત આદશાહને કહા મેરે અવલાહ નહી હોતી! રકીરને યે બાત સુનકર દુઆ કરકે કહા, અબ તુ શેહરકો જા ઓર અપની બીબીસે સોહબતકર હિસકો હમલ (પેટ) રાહેગા, આ બચ્ચનચ મહીનેકે એક લડકા પેદા હોગા. આદશાહ રકીર સાહીબસે યે બાત સુનકર બહોત ખુશ હુવા, ઓર રકીરસે રખસત હોકર શેહરમે આયા ઓર મેહલમે દાખીલ હુવા, ઓર રકીરી લીબાસ બદલસે ઉતારા ઓર આદશાહી લીબાસ પેહના. તમામ શેહરમે બખર પોંદચીકે આદશાહ મેહલ (ખુદકે મકાનુંમે) આગએ! હિસ બખરકો સુનતેહી હરએક ઉમરાવ-રહસિકે સાદ્યાને ખુશીકે બજને લગે, ઓર ખેરાત હોને લગી; તમામ ઓરતુને આદશાહને દરબાર આમ (ગ્રાહીર મજલીસ) આ, ઓર તમામ ઉમરા ઓર રહસ (અમીરો સારકાર વગેરે) શેહરકે નજરે હાજીર હુએ; આદશાહને હરએકકી નજરે બહોત ખુશીકે કયુલ કી, ઓર ખુવાશીકે હરએકકે રૂતબાકે સખકો ધનઆમે ઇકરામ બખશીસ દરમયાન, ઓર તમામ શેહરમે જલસા હુવા; ઓર આદશાહ અવ્વલકે વાહીકે સહતનબકે કારેબાનમે મશગુલ હવા.

हरेण् धन्तिकाकरी ओक दीन आदशाह भैडे दुम्मे दरबार कर रहेये के दायाने अरजकी के नहो पनाह! दुजुर के (आपके यहाँ) शाहजादा पैदा हुवा हये! ये भुश भयरी सुनकर आदशाहको अहोत भुशी दुर्घ, और उस दायिको नगीर और हाथी घोट वगेरा धनआम दीये, और तमाम शेरमे नौअतआना अंगने लगे और सुभारक आदीकी तमाम शेरमे धुम मय गध. आदशाहने उसी वक्त गुणुम्बुको तलब किया, गुणुम्बुने सायन (घडी) को दरयाइत करके अरज कया नहा पनाह! शाहजादा अग भुश नसीय हये. शेरनशाही करेगा, करेगा आदशाहने गुणुम्बुको धनआम देकर इअसत किया, और नाम उसका रमन-शाहजादा रभा और शाहजादकी परवरीशके वारने दाई. अन्ना वगैस सुकररर की गध और शाहजादा परवरीश होन लगा. नय पांय अरसका हुवा वास्त पडानेके अक उसतादेके सीपुर्द किया सात अरसके अंदर तमाम उलुम हासील कीये. तय उसताद, शाहजादको साथ लेकर आदशाहकी 'आदमतमे' हाजीर हुवा, और अरज किया के शाहजादा तमाम उलुमसे शरीर होगया हये. आदशाहने शाहजादको धमतेहान लिया तो उसे हर धममे सयसे अडकर पाया, अहोत भुश हुवा और उसतादको अहोत धनआम भीलअत (शालहोशाले) नगीर वगैरा देकर इअसत किया. उस वक्त शाहजादने आदाय अगलाकर दुजुर मे अइअकी के आपने उसतादको धनआम व नगीर आता-किया. और सुंजके दुजुरने कुछभी नही दया! उसका क्या सयय हये? आदशाहने भुश होकर कहा के ये सय मुहको अजाना तुमहारा भाव हये, तुम हसिके मालीक हो ये आत सुनकर शाहजादा आमेश हो रहा.

ओक रोज आदशाहजादा, आदशाहकी आदमतमे हाजीर हुवा और आदाय अग लाकर अरजकी के दुजुर ईदवीका घरमे बैठे बैठे न धनराता हये, उन्नीहवारहु के कमतरीनको शीकार भेचनेकी रज भीसे? और ओक घोडानी धनायत होय. आदशाहने उसी वक्त तये-बाकेन्द्ररागाशे शरमाया के इलान घोडा, जो आस हमारी सवारीका हये शाहजादको दे हो; और शाहजादसे कहा तुम दीनअर शीकार भेच करे, और सामको हरेराज वर आनसा करे. शाहजादा रजा भीलकी देकर आदाय अगलाया, और भुश होकर भीलपर सवा

મામ દીન શીકાર ખેલો કરતા ઓર સામકો ;મેહલમે' દીખાવે જાત
 શાહજાદેકો ઇસી તરેહ ચાર—મહીને શુઝર ગએ. એક—દીન શાહજાદા
 હમે'શાદે સુવાશીક શીકાર ખેલકર આતાથા, રાસતે મે' એક કુવેપર
 “એક-બઠ્યારી” પાની બર રહીથી. શાહજાદાકો ઉસસે ચાર આંખે હુ-
 ઇ ઉસમે દેખતેહી એહોશ હોગયા. નોકરને યે હાલ દેખકર શેહજાદેકો
 ઘોડેસે ઉતારા, થોડી દેરમે' શાહજાદેકો હોશ આયા; ઉસ વકત શાહજા-
 દોને સખ નૈ'કરંસે કહા કે તુમ આગે ચલો મૈલી આતાહુ' ઓર ફકત
 એક ખીદમતગારકો અપને સાથ રખા. જખ નોકર ચલે ગએ, ઉસ
 વકત ઉસ-નોકરમે (જે ઉસકે પાસ હાજીરથા) કહાકે તુ' મસિ બઠ્યા-
 રીકે પીછે ચલા જા. ઓર દરયાકત કરકે યે કહાં ગેહતી હયે ઓર ક-
 યા નામ હયે ઓર કયાં જાત? ખીદમતગાર અમુ જખ હુકમ શાહજા-
 દેકે પનહારી (પાની બરનેવાલી) કે પીછે હોલ્યા. જખ કરીખ શેહરકે
 પોહચા, વો “બઠ્યારી” સરાએ (સુસાજરખાના) મે' ચલી ગઇ ઓર
 ઉસી ઘરમે' એક ખુદી હીયા ખેડીથી. ખીદમતગારને મસસે પુછા કે અય
 કે અય માદરે-મેહરખાન ! યે પનહારી જે પાનીલીયે જાતી હયે ઉ-
 સકા કયામ નામ? ખુડહીયાને જવાબ મીયાકે ઉસકા નામ “છખેલી-
 બઠ્યારી” હયે. ઓર સામનકે ઘરમે રહેતી હયે. ખીદમતગાર યે ખાત
 સુનકર શાહજાદેકે પાસ આયા ઓર તમામ હાલ ખયાનકયા; શાહજા-
 દેને કહા મુજકો ઉસી બઠ્યારીકે મકાન પર લે ચલ. ખીદમતગાર ઘો-
 ડેકી લગામ થામે હુએ સરામે' દાખીલ હુવા. શાહજાદેકો દેખકર ચાંર
 તરફસે બઠ્યારીયુને ખુલાના શુર કયાકે અય સીપાહી ઇધર આએ ?
 હવાદાર મકાન, નીખકે દરખતકા સાયા અચ્છી ચાર પારપર આકાર
 ખેહો. ગરજકે હરએક નએ-નએ અંદાજસે અપને મકાનકી તઅરીફ ક-
 કરકે ખુલાતીથી. શાહજાદોને નોકરસે કહાકે તુ ઉસી બઠ્યારીકે મકાન
 મુજકો લે ચલ, ઓર કીસીસે મુજકો ગરજ નહીં હયે. ખીદમતગારને
 છખીલીકે દેરાંપર શાહજાદેકો બાકર ઉતારા. ઉસી વકત છખીલીકી સા-
 સને આવાજ દી કે “બહુ-છખીલી” આહીરઆ ! એક સીપાહી આયા
 હએ ઉસકો અછી ચાર પાઈ ખીજાદે. ઉસવકત (છખેલીને) ચાર પાઈ
 ખીજાકર કહાકે અય સાહીબ ! ચાર-પાઈપર ખેડીએ, આરામ કીજીએ
 શાહજાદાયે ખાત સુનકર બહોત ખુશ હુવા, ઓર ઘોડેસે ઉતરકર
 ચાર-પાઈપર ખેડા છખીલીને ગરમ-ખાનીસે શાહજાદેકે હાથ-પાઈ ખુ-
 લાએ ઓર ખીદમતગારસે કહાકે મોહ નીમકે દરખતસે ખાંખ લે
 ઓર હરી હાથ ઉસકે આયે સલ લે. ઓર શાહજાદોને ખીજા
 ખાંખ, છખીલી કંઘ પાની લાખ શાહજાદો ઘરો

જુલુસ હુવા. ફીર છમેલીને હાથ-બાંધકર કહાફે હઝરતકે વારતે કયા ખાના પકેગા ? ફરમાઈયે. ઉસી વકત શાહજાદાને ખીસે-મેસે એક—અરશફી નીકાલકર છમેલીકા દી, ઓર ધરમાયાકે બહોત ઉમદા ઓર તોહફા ખાના પકાના. છમેલી અશરફી લેકર સાસકે પાસ ગઇ. ઓર કહાફે સીપાહીને યે અશરફી દી હયે ઓર ઉમદા—ખાના પકાનેકે વારતે કહા હયે. ઉસફી મામને કહાફે હો—આદમી ઓર એક ઘોડા હએ ઓર એકઅશરફી ખાનેકે વારતે દી હએ જાકર દરયાફત કરેકે આપકે સાથ ફીતને આદમી હયે. જીતકા વારતે ખા ખાના તયાર ફીયા જાવે ? છમેલીને ફીર આકાર શાહજાદાસે પુછા કે ફીતને આદમીયુંકા ખાના પકાયા જાવે ? શાહજાદાને જવાબ દીયા કે હો—આ. દમીયુંકા ખાના તયાર કરો. ઓર ઘોડેકા ધાંસ ઓર દાના દાલદો, ઓર બાકી (પૈસે) તુમ રેલને દો. છમેલી યે સુનકર સાસકે પાસ ગઇ ઓર કહાફે હો—આદમીયુંકા ખાના પકા દો, છબીલીકી સાસ દી-લમે ખ્યાલ યયા યે બડા “અમીર આદમી મઅલુમ હોતા હએ ? જીસને ફક્ત ખાનેકે વારતે એક અશરફી દી હએ. છબીલીકી સાસને એક પાન લગાકર છમેલીકે હાથ બેજા કે જાકર સીપાહી કહેઆ. છમેલી પાનકી ગીલોરી—(બાડા) લેકર શાહજાદેકે સાથ આઇ, શાહજાદાને પાન ઇસસે લે લીયા ઓર ખીસેમેસે હો—અશરફીયાં નીકાલકર છમેલીકા દી ? તખ સાસને મઅલુમ કયા કે યે છમેલીપર આશક હુવા હયે, અઅદ ઘોડી દેરકે એક ઉમદા પાન બનાકર ઓર અંદીકી વર લગાકર છમેલી હાથ શાહજાદાસે પાસ બેજા; છમેલી દો બારા પાન લેકર આઇ ઓર શાહજાદાસે કહા કે હઝરત “પાન નોશ” ફી-જીએ ! શાહજાદાને કહા કે આગેકા (રખર) આઓ ? છમેલીકા હાથ પકડકર પલંગપર બીઠાયા, છમેલીને હાથ બાંધકર અરઝકી કે હમારી મકદુર નહીં કે તુમહારે બરાબર પલંગપર બયેઠે ? તખ શાહ જાદાને કહાફે તુમકો સુઆદ હયે, બેજોર પલંગપર બયેઠો, યે સુનકર છમેલી શાહજાદેકે સાથ પલંગપર બેઠ ગઇ ઓર છમેલીને શાહજાદાસે કહાફે અબ્બલ તુમ સુજસે ઇસ બાતકા ઇકરાર કરો કે જખતક તુમ ટેહલીએ રહો મેરે દેરમે રહો, ઓર સીવાએ મે કીસી રખર ફી તરફ નઝર હઠાકર ન દેખો ? શાહજાદાને ઇસબાતકો કુપુલ કયા ઓર ખુદાકી ક-સમ ખાઇ, ફીર છમેલી ઓર શાહજાદા દોતુ ખુશે ખુરરમ હોકે બાતે કરને લગે. તોકરને ઉસી વકત મકાનકે દરવાઝાપર પરદા દાલ દીયા, ઓર ઉસી વકત શાહજાદાને છમેલીકા આગેશ (ગોદ) મે લીયા

ઝોર ઘરખને-વચ્ચ પીનેલમે ઝોર છંદગી ઝીંદગીક મહ

લખુમે મીલે લખ બદનમે બદન,

દીલુમે મીલે દીલ—દલનમે દલન,

શાહજાદા એશમે મગગુલથા કે નોકરને અરજકી કે વક્ત શા-
મેકા નજીક આયાં? શાહજાદા સુનકર ખા લેમયા, હખેલીને કહાં
કહાં ગયેલો? શાહજાદાને કહા મકાનકો જાના હયે? શાહજાદાને કહા કે
આપને ખાના પગેરકા કયા બદોબસ્ત કયા જાવ? હખેલીને કહા કે
શામકો ખાના આપને પર જાકર ખાડિંગા, યે કહકર થોડપર સવારહો
નોકરકો સાથ લેકર મહેલકીતરફ રવાના હુવા, હખેલી બડીહોકર દેખ-
તી રી જય નજર આંતમે મોકુફ હુવા કંઈકે મામકે પાસ આપ,
ઝોર પાંચ—અમરકયાં જે ચલતે—વક્ત શાહજાદાને દીધી રાખી
મામકે હવાલેકી, મામને હુઅશરકયાં લેકર ગદ્દકા (હખેલીકા) ખાદો
તમા પીયાર કયા.

દુસરે દીન શાહજાદાને સખ નોકરકો લમગાદ ચલતે શીકાર ગા.
લકે મનઆ કયા, ઝોર કહાકે હુખુમકી મખખયે "શીકાર" બડી મુ-
શકીતમે સાથ આતા હયે વક્ત એક નોકર કા સાથ ચેન્નકગા ગ-
રજકે નોકરકો જે શાહજાદાકા લમગાદ (બંદુ) આ હસકો સાથ લેકર
હખેલી બઠ્યારીકી સરામે દાખીલ હુવા, વસી વક્ત હખેલી શાહજા-
દકે પાસ આકર બએલી. જય વક્ત દોપેહરકા હુવા. દોનુને મામ બે-
ફકર ખાના ખાયા, અબ્દ ફરાગત ખાનેકે હખેલીને પાન બનાકર શા-
હજાદાકો દયા, શાહજાદાને પાન લેક ખાંયા અબ્દ થોડી દરકે દોનુ ખુ-
વાબગાદ (બીછાનેપર) મેં ગએ ઝોર નોકર કનકા ચાકી પેહરા દેતા
રહા ગરજ તમામદીન એશો—અશરતમે ગુજગ, જય વક્ત શામ
આયા શાહજાદા થોડેપર સવાર હોકર નોકરકો સાથ લેકર ચલા ઝોર
મેહલમે દાખીલ હુવા.

ગરજ શાહજાદા ઇસીતરેહમે હરરોઝ હખેલીકી પાસ સુબોહકે
આતા ઝોર તમામ દીન ઉસકે સાથ એશો—અશરતમે મસગુલ રેહતા
શામકે વક્ત ઘરકો જતા ઇસીતરેહમે સુદદત ગુજરગા, રફતા—રફતા
ઉસકી ખબર તમામ સેહરમે મસહુર હોમકકે શાહજાદા હખેલીપર
આચક હોમયા હયે ઝોર તમામ દીન ઉસકે પાસ રેહતા હયે. આખર
એક દીન ખાદીમને વઝીરસે આકર શાહજાદાકી કમેશિયન (લકીયા)
તમામ બયાનકી, વઝીરને યે ખાત સુનકર શાહજાદાકે હાથપર ખસત
હસોસ કયા? ઝોર આપને દીલકી ઝીકર કાને વચાકે હસખાતકી અચર

હુજુરમે કરની ચાહીએ: ઓર અગર મએ અપ અપર ન
કહે ? ઓર આદશાહકો કીસી દુસરે શખ્શકી મઅરતસે યે ખાત મઅ
જુમ હુખતો યે ખાત (આદશાહકો અપરકા ન હેતા) મેરે હકમે અ-
ચ્છી ન હોગી. આપર વજીરને મોઆ દે હસવકત આદશાહ અફસે
ખુશીકે વકતમે લોંગે. હમ વકત અપસે માઠરેકો કેહતા મુનારીખ
હયે. હુરન ખતકાકમે એકફીન આદશાહ ખીલવતમે બહી ખુશીસે
અએડેથે, વજીરબા હસી વકત આપા અખલાકર અરજ કરને લગાકે
હુજુર ? મેરી જનન -અખશી કરે તો એક અરજ કહે ? આદશાહને
કહાકે અપસી કયા ખાત હયે ? જો તુ જનન અખશી ચાહતા હયે ?
આપર આદશાહને કહાકે તેરી જનન તુજકો અખશી, અરજર હસ
વકત વજીરને લાય ખાંધ કર અરજ કયાકે શાહઝાદા એક બહીયારી
પર માશક હવા હએ ? ઓર હુજુરમે શીકારકા બાહતા કયા હયે
ગાઝ દર રોજ હમકે પામ જતા હયે, ગાઝ તમામ દીન હસકે પામ
રહતા હએ ઓર શામકો મેહલમે આતા હયે ઓર સખ નોકર કો
અપને સાંથ લેખનેસે મનઆકર દયાહયે: રજા ખીલવત ખાતકે એક
નોગરકો માથ અપને લેખતા હયે, હમકા કયા અદાઅસ્ત કયા જાએ ?
આદશાહ 'મિ ખાંતકે મુનતેહી ગજબન ક હોગયા, ઓર તમામએહરા
ખુરસેમે આગકી માનીદ લાઝ હોગયા / ' ઓર વજીરસે કહાકે અપ
મે દયા તુ ગરબત મારનેકે લાયક હયે, મગર લાચાર હુ કે તુને અ-
વલ હી મુજસે જનન-અખશી કરાઈ હયે અપ તુજમે કયા કહું ?
મિ ખાંતકા પેહલેહી તુજે અદાઅસ્ત કરના ચાહીએશા.

"ખુરઆ કુશતન અવવતરોઝ મી ખીયાદ",

(ખીલ્લીકા મારના પેહલેહી રોઝ ચાહીએ)

અપ વજીર ? જન તેરી ખયેર દાસીમે હયે કે જાકર હસકા
અદાઅસ્ત કર ? પર ન તેરે હકમે અચ્છા ન હોગા. વજીર ઉઠકર
આદાઅ જન લાકર બાહીર દરખારમે આયા, ઓર હમરા ઓર દર-
ખારકે સખ આદમીયુંકો જમ આ કયા, ઓરકિન સખસે સેહઝાદાકે
આખમે મશવરા કયા, સખને બાહમ યહી સલાહદીકે શાહઝાદકી સા-
દી કરદેની ચાહીએ, તાકે છમેલીકા ખયાલ હસકે દીલસે છુટ જાવેગા,
ઓર અપની ખીબીકે સાથ એકમે મમરક (મશખલ) રહા કરેગા, ક-
હુકેએ ચીઝ ધરમે મેજુહો હીર બાહીર બનેકી કયા જરૂર હયે ?
આપર અપર, વજીર આદશાહકી ખીદમતમે લાઝીર હવા ઓર અરજ
કીકે જહાં ખાલ, હમી અમાન હોતો એક અરજ કહે ? આદશાહને
દરખાશ મમાનકર રીઝ વજીરને લાય ખાંધકર અરજ કીકે હુજુર:

જોઈ શાદી કરની ચાહીએ ? તાકે ઉસકે દીલસે ખવાલ “છબીલીબઠારી” તા રહે. વે સુનકર બાદશાહને ફરમાયાકે અગર ઉસકે વો બીબી (શાદી કરના) પસંદ ન ચાહતો ? શાદી કરના ઓર ન કરના બરબાદ આમમેં આયા. ઓર શેહરકી મશહૂર કુટન્યુકો તલબ કરકે ઉનસેકહાકે તુમમેં એક—કામ હયે. અગર તુમમેં ઉસકો અંબમ (બદોબસ્ત) બબુબી હો ગયાતો તુમકો ઇનઆમ તુમ્હારે હોસલેમેં જીયાદ મીલેગા. હરએકને લાય—બાપકર અરઝાકીકે હમ દીલો—બનસે કોશીશકરેંગે. હુજુર હમકો જાહીર ફરમાવેં કે કયા કામ હયે ? ઉસવકત વઝીરને મારી કયેશીયત શાહઝાદા ફેકી ઉનકે રખર બયાનકી ઓર કહાકે બાદશાહકો તુમ સબકો ચે હુકમ હયેકે જમ કદર જવાન ખુબ સુરત લડકયાં શેહરમેં હયેં. ઓર નઝદીકો—દુર શેહરકે હોં ઉનકી તસવીર ખંચવાકર હમકો લાહો ? ઓર એક મશાતા (ચોટીપટી કરને વાલી કુટ) કે હમરાહ એક બુસબવ (તમવીર ખંચનેવાલા) કો કરદયા, એક જગેહપર એક મશાતને મુમબરસે કહાકે તુમ એક નીશત (ખનન) મેં પાની બરકર દીવારકે નીચે રખા, મયેં થોડી દેગમેં થ લાંબી લડકીકો કીસી બહાનસે કોઠેપર લાતીહું. ઓર તમાશા દેખનેકે બહાના જસ વકત વો નીચેકો નીગાહ કરેગી ઉસકો સાયા તીશતકે પાનીમેં પડેગા, તુમ ઉસવકત ઉસકી તસવીર ખંચ લેના. ચુનામેં મુમબરને બમુબમ કહેને મશાતાકે અમલકીયા, ઓર બએદ થોડે અવસા કે ઉસકી છબીલી (પરછાયા) પાનીમેં દેખકર તસવીર ખેચલી મરઝકે ઉરએક મશાત ઇસી તરેહસે તસવીરેં તથ્યાર કરકે વઝીરકી ખીદમતમેં હાઝરકી, ચંદરોઝમેં કસરતમેં તસવીરેં વઝીરકે પાસ જમયા હોગઇ. ઉસ વકત વઝીરને કડયેકો બુલાકર હુકમ કયાકે સરેરાહ શલાની જગેહ દોનુ તરફ પક્કી દીવારેં તથ્યાર કરકે ? બમુબમ હુકમ કે રૈરન વો દીવારેં તથ્યાર હોગઇ, ઓર તસવીરેં નાઝનીનુંકી ઉન દીવારમેં લગાઈ ગઈ. ચુનામેં શારઝાદા ઉન સસ તસવીરકો દેખતા મેહલમેં છાખીલ હુવા અપને દીલમેં કહેને લગાકે “છબીલીબઠારી” સાની ઇસમેં કોઈ તસવીર નહીં. ઇસીતરેહ શાહઝાદા હરરોઝ ઉન તસવીરકો દેખતા ચલા જતા. ઉસકી નઝરપર કીસીકી તસવીર નહીં ચડહતી. એક મશાતાને એક ઝમીનદારકી લડકીકી તસવીર લાકર વઝીરકે હવાલેકી, વઝીરને ઉસ તસવીર કોબી ઉસી દીવારમેં લગાહી યા શાહઝાદા મઅલુમ તવીરકો દેખતા હુવા ચલા આતાથા કે ઉસકી નીગાહ ઉસી ઝમીનદારકી ભેટી પરપડી, દેખતેહી એ મુખતીવાર હોકર કહેકર મેહલમેં ચલાગયા, વઝીરને એ આરઝાકીકે ખમ

15 રખાયા (જનસુસુંકો) વો ઇસ ખાંતકે સુનતેહી ફારન વજીરકો પાસ ગયો, ઓર જાકર ખબરકીકે શાહજાદાને ઉસ નહ તસવીરકે જો કલકે દીન લાઇ ગઇથી (જમીનદારકી બેટીકી) દેખકર ઇસતરેહસે કહા, ઓર બહોત દેરતકે ઉસકો દેખના રહા, વજીરને જનસુસુંકે ચે ખાત સુનકર ઉસ મશાતાકો તલબ કયા જીસને વો તસવીર લાકર દીથી, ઉસસે પુછા કે ચે તસવીર કાસ લડકીકી હય? ઉસને કહાકે ચે તસવીર “ નચહતર કુંવર ” કી હયો, ઓર માનસીંગ જમીનદારકી બેટી હયે; વજીરને ઉસ મશાતાકો બહોત ઇનઆમ દીયા.

વજીર બાદશાહકી ખીદમતમેં હાજીર હુવા ઓર તમામ માજરા બવાન કયા, બાદશાહને ફરમાયા કે હમ આંદગતકો દરબાર આમ કરેંગે તુમ ઇસકી ખબર તમામ શેહરમેં કરો? ઓર જીસ વક્ત માનસીંગ જમીનદાર હાજીર હો ઉમવક્ત તુમ હમકો યાદ દીલાના. વજીરને એ હુકમ બાદશાહકા સુનકર તમામ શેહરમેં દરબાર આમ કરનેકી મુનાહી કરાહ ચુનાચે આંદરાતકો તમામ શેહરકે રહસ, ઓર નજદીકો દુરકે જમીનદાર હાજીર હુએ, સબને બાદશાહકો નજરેં ગુજરાની બાદશાહને હરએકકી નજરેં કુબુલકી, ઓર ઉનકે રૂતબાકે મુવાફીક સરપાઓ દયા. અખીરમેં ઠાકરસીંગને આકર નજરદી, વજીરને બાદશાહ સલામતકો ઇશારા કીયા! બાદશાહને ફરમાયા કે આજ “ માનસીંગ ” નહીં આયા? ઠાકરસીંગને હાથ બાંધકર અરજકી કે જનાબ! વો ઘરપર હયે. બાદશાને ફરમાયા કે માનસીંગ કો ખુલાઓ? બમુજબ હુકમ બાદશાહકે સવાર ઉસીવક્ત હોડે ઓર જાકર માનસીંગકો ખબર દી કે તુમકો બાદશાહને યાદ કીયા હય. માનસીંગકે દીલમેં વહેમ ગુજરાકે મેં તો બાદનાસા આદમી હું ઓર પેલલે કબી બાદશાહને યાદ નહીં કીયા! આજ કયા સબબ હય જો બાદશાહને મુજે યાદ કીયા હયા ખુદા-ખૈર કરે. ગરજકે ઇસ તરેહકા ખ્યાલ અપને દીલમેં, ઓર શીકર કરતા હુવા દરબાર-શાહીમેં આકર જાહીર હુવા; બાદશાહકે રબર હાથ બાંધકર ખડા હોગયા બાદશાહને ઉસકો અપને પાસ ખુલવાકર કહા કે માનસીંગ! હમકો એક ચીજકી જરૂરત હય વો તેરે પાસ હય, તું હમકો દેયગા યા નહીં? ઉસને અરજ કી કે હુજુર! અયસી ક્યા શૈ ચીજ) હયે જો મેરે પાસ હયે! હુજુર! અયસી ક્યા શૈ (ચીજ) હયે જો મેરે પાસ હયે? હુજુર! ઇરશાદ (હુકમ) ફરમાવે મૈ કબી ઉસકે દેનેમેં દરેગ (ઉજુર) વઘનકાર ન કરેંગા.

ઉસ વક્ત બાદશાહને ફરમાયા કે તું અપની લડકીકી સાદી ઓર બેટી સાથ કરો! ઉસને કહા કે મુજકો મનનુર હય, લેકી

મેહનલ (કુરમત. મુદન) આદનાહું? તારે મેં અપને બેઠાંબાં આર
બીબીસે ઇસ અમરમે મશવરા કરલું. બાદશાહને મમ બાંતકા કુચુલ
પરમાયા ઓર ઇરશાફ ક્યાકે તુમ ઇસ વક્ત બદલ બાકર સવારીમે
(ગાદી) સવાર હોકર બગ્યો, ઓર ઇસ બાંતકા બગ્યાબ બલદી લાગ્યો?
મેં તુંબહારે આનેકા મુનતઝહું ગન્ઝકે માનસીંગ ડસ્તી વક્ત સવાર
હોકર ધોગત અપને ઘરમે આપની બીબી પાસ આયા, ઉમદા બીબીને
કહા ખેર હય? બાદશાહકે પામ તુમ હો આગે હો! ઉસને કહા હો
તો આયા, લેકોન બાદશાહને પે બાંત પરમાય હય કે તુમ અપની
લડકાકી શાદી મેરે શાદાકાફે સાથ કરદો! મેં ઇમદા સલાહ
(મશવરત) તુબને કરનકો આયાહું ડસ્તને કહા તુમને ક્યા બગ્યાબ
હયા? કહા મેંને તો કુચુલ કરલીયા; ઓર બાદશાહસે એ બાંત કેલ
આયાહું બશરતેકે મેરી બીબી આર મેરા-બાધ કુચુલ કરે ડસ બીબીને
બગ્યાબ દયાકે તુંમને ક્યા ખુબ ક્યા બે કુચુલ કરલીયા! બાદશાહકે
બગીચાફર બેટી હયા કરતે હય, ઇસકે સીવા બેટીકા-બીબાલ કીસી
ન કીસીકે સાથ કરના પડતા; એ બાંત અગ્છી હુઈ કે બાદશાહને
અપને મુલસે ખુદ કહી, બાદશાહ હમે શાકો તુંમહારા એલસાનમંદ
રહેગા, શીર ઉસને અપને બેઠે બાધકા ખુલાકર ઉસસે મશવરા કયા,
ઉસનેબી ઉમદા બીબીકે કોલ (બાંતકા તામદિ (ટેકા) કી. શીર માન
સીંગ અપની બેટીકે પાસ આયા, વો અપની સહીલ્યુમે બેટી ખેલ
રહીથી બાપકો દેખકર ખડી હોગા. માનસીંગને કહા, અય-બેટી!
તેરી-શાદી બાદશાહને અપને બેટકે સાથ કરનેકો કહા હયે, ઓર
મેબી કુચુલ કર આયાહું, તેરી ઇસિમે ક્યા મન્ઝી હયે? ઉસને બગ્યાબ
દયા, આપ મેરે માલીક હયે આપયો ઇખતીયાર હયે, માનસીંગ
એ બગ્યાબ સુનકર બહોત ખુશ હુવા આર સવાર હોકર ફારીન બીદમતમે
બાદશાહકા હાઝીર હોકર અરઝકા કે મે અપની બીબી, ઓર બાધ
બગેરાસે દરયાફત કર આયા, હુઝુર મેરી દો-બાંત કુચુલ આરબી
પરમાવે તો એન-બંદા-પરવરી હયે. બાદશાહને પરમાયા કે વો
દો-બાંત ક્યા હયે? બયાન કર? ઉસને કહાકે અલવલતો “બીબાલ”
દોઉંદહી રીસમકે મુવારીંગ હોગા? ઓર ફુસરી હુઝુરકો “બરાત”
(શબતશત) લેકર મેરે મકાનપર, યાને કસબે ચૌથેડમે (ઉસ ઝમીનદારકે
ગાઉકા નામ હયે) આના હોગા? બાદશાહને પરમાયાકે હમકા દોનું-
બાંતે તેરી મનઝુર હયે? ઉસવક્ત બાદશાહને માનસીંગકો બકા બારી
“બીલઅત” (સરખાએ) અતા ક્યા ઓર, દરબાર બરખાસ્ત હુવા.

શીર માનસીંગને લગન બીબાલકર બાદશાહકે પાસ બેબા,
બાદશાહને વખીર વ લીવાનવખેસસે પરમાયા કે તુમ હોઉંદહી રીસમકે

• २३ लाउकर) योकी भीछाई, और पीरत-नगु. ६२

सायत (वक्त) नेक देअकर शाहजादेको तलय कया

वक्त छकरारको भेजकर शाहजादेको गुलाया, शाह

आपक सुनकर भय होगया और दरकारा । आन

हमराह यहु आया कम वक्त नगुभ्यु ने शाहजादेके हाथ

देयर योकीपरा भीछाया. और तमाम रीसभ्यात—हीहुजेके अमुक

अछाई. हीर शाहजाद लगन लेकर मेदलमे आया और अपनी वा-

लीछा (मा) की घेहमे लगन अछाईया इसीवक्त “ मुआरकपाद ” की

आवाज ताई तरफसे मुलद हुल, और योडीयां-आंटीयां वगेरा गानेमे

भसहह हुं. वहां मेदलजादेकी-छमेलीके अयालमे मुआरक आन आ-

फ्लाहने भीछाई आन (कभी नही ओर आन) शाहजादेको कयु

तलय कया । किमका कया मयय हये । शाहजादेके जननेके योडी देर

अमम एक अपनी बोडीके मुलाकर कदाके मेदलशाहीमे गतकरे देअ,

के आन शाहजादेको आदशाहने कयु मुलाया हये । अम वअत बोडी

कालमेके हवाजापर पोलची ने सफा मुलदहो रहोथी, और गानेकी

आवाज अयरी गुशनमांथी के अयात नही हो सकता. इस बोडीने

अक ओरतमे प्रका आपी आन मेदलमे गाना कयमा होरहा

हये ? किमने कदा तु हम शहरकी रेहनेवाली मयअनुम नही होनी

हिसने कदा मे जांकि की रेहनेवाली हु तय किमने अयात कयाके “रम-

नशाह-शाहजादाका लगन आया हये” और कज्ञान नारीभका शाहजा-

दाकी अरात हये, पस आतकी आन मुशी हो गही हये. बोडी मे

आन सुनकर लहामे छमेलीके पास आछा और तमाम मागवा अयात

कया दुसरे दिन सादगनछा छमेलीके पास पलगर भेठ गया छमेलीने

कहाके शाहजादे-आलम । मे ने सुना हये के हुजुरका “भीयाह” हये ?

शाहजादेने जवाब दीयाके हां । होव कहते हये । देया बाहीमे छ-

मेलीने कहाके तुम, मुजकोभी अपने भीयाहमे ले अलोगे या तडी ?

शाहजादेने कसम आछा के तुमको जर ले अलगां, कयुके मुजको तुम

छाई देमे अगेर जैन नआवेगा. छमेलीये जवाबसुनकर आभोश हो रही.

अमम हमे राजके शाहजादेको मासुन (घरमे) भीछाया और

आमहो—रहत (आना) शहजादेवी अंद हुप, जय अरात (मय

अयत) यउनेका दिन हुवा. छमेलीने अपने लोचुको शाहजादेके पास

भेज, किनहोने कहाके छमेलीने कहा हमे के तुम मुजको अभी लुल

अयो । भीछाहमे मुज कीसतरहसे ले अलोगे । तुमको वेअछा

(मे शाहजादेने छमेलीको साथ ले अलनेकी कसम आछाई) याह हये

या नही ? इसवक्त शाहजादेने कहाके ओह—पालकी साथ अंद—सीपां

મેતું સવાર સાથે બરાતકે ચલના લોડી:

છબેલીસે આકર બયાન કયા; ઉસસવકત છબીલાન
જા કે શાહજાદાસે કહે; ય મેં લીપાલકીમાં ન બેંડુંકે

૧૫ હોનેકા હાલ દરબારન કરશેગે તો મુજપર હ-

મપને યારકા બીબાહ કરનેકા આહ હયે ।” મેં

(ઉંટપર) સામાન ઉઠાનેવાલે) બરદા દાધકર બેઠ જા-

... શાહજાદેને લોડીસે કહા ખેર, જીસતરેહ છબેલીકી મરજીહો;

મુજકે મનહુર હયે. જાજ બરાત શેહરસે રવાના હુધ, ઉસી વકત

શાહજાદેને બારબારારીકા ઉંટ સાથ ચંદ નૌકરકે પાસ બેજા, છબેલી

જલદીસે ઉંટપર બેઠકર બરાતમેં આકર શામીવ હોગધ. દો-રાંજમેં

બરાત, યૌધેડ ” (ફુલહનવાલુંકા ગાઉ) મેં પોહચી ઓર તમામ બરાત

એક બડે આલીશ્વામ બાગમેં ઉતારી ગઈ; ઓર માનસીગને સારી

બરાતકી ઓર તમામ રાત જલમા રહા, ઓર શાહજાદા સજ

રીસમમજલમે-હીન્દુકે સુવારીક કરકે છબેલીકે પાસ આયા બિમવકત

છબેલીને દીલમે ખ્યાલ કયાકે અજ શાહજાદેકી શાદી હોગવેગી શી-

શાહજાદા મેરા પાસ કયુ કર આએગા / મિત્રી તબ્બીર કરની આલીશ.

આખર ઉમને શાહજાદેમે કહા, મએને સુના હયે કે તુંમહારી

બીબી જીસસે તુંમહારી શાદી હોગઈ હયે વા “ બદ-સુરત ” હયે મેરે

દીલકો ઇસ બાતકા યકીન નહી આયા. લેકીન મએ પહેલે અપને

આખુમેં દેખલું જાજ તસલીમ કરૂંગી, મો મએ તુંમહારી બીબીકે

મકાનપર જાયા ચાહતી હું? શાહજાદાને કહા કેતું અચરી ઓરત,

કયુકર ઉમકે મકાનમેં જાવગી! તુંજકે દરબાર કયુંકર અંદર જાને

દેંગે? છબેલીને કહાકે મએ ઇસ તરેહ જાઉંગી કે મુજકા કોઈ ન

રહેગા! યે બાત સુનકર શાહજાદા ખામોશ હો રહા. તજ છબેલીને

વહાંકી માલનકા બુલાકર એક-રૂપીયા દવા ઓર કહાકે ઉમદા બુસમોકે

હુલુંકા હાર તથાર કરકે મુજે લાદે? ઉસ માલનને ઉસીવકત હાર

તથાર કર મોડે અરસામેં છબેલીકો લાકર દે દયા, છબેલીને ઉસ

હારકો ટેકમેં રખકર ઉસપર ઝરીકા રમાલ લાંકકર ઓર અપને

હમરાહ દો-મથઅલ લેકર માનસીગકે મકાનકો રવાના હુંઈ, જાજ

છબેલી દરવાઝેપર પોહચી, દરબાનને પોહચી, દરબાનને અંદર જાનેસે

અનઆ કયા, ઓર કહા કે આધી-રાતકે વકત તું કઓન હયે જો

અંદરજાતી હયે છબેલીને કહા કે ખાસ બાદશાહકે-બાગકી માલનહું,

મએ અમુજાજ હુકમ-બાદશાહકે “ હાર ” તથાર કરકે લાઈહું, ઓર

વહી હાર ફેરૂંકે વકત “ લહા-ફુલહન ” (શાહજાદા ઓર નસીહનર)

કો પીનહાયા જાવેગાં એક-દરબાનને કહાકે અંદર બઝેર રહા કે જાના

ન મીલેગા, ફુસતથદરબાન બોલાકે ચારો, ઇસકે અંદર જાને હો ।

યે બાદશાહકી માલન હયે, શીર સીપાલીકીને ન રોકા, અરક છબેલી

સે અંદર ગઈ, દેખલી કયા હયે કે નસીહનર-ફુલહન પાસ જાવા

છબીલીનકારી.

યોર કસરતસે યોરતુંકા હુબુમ હોરહા હર
 તી હએ કાઈ બળતી હએ, કાઈ અતરદાન લીએ ખા
 પાનકી ગીલોરીઆ (બીડે) લીએ ખડી હએ, કાઈ
 ખડી હએ કાઈ પનખા કર રહી હએ, યોર કાઈ
 ડી હએ. છબેલી યે સામાન દેખકર, યોર નચહત.
 સ્ત્રી-જમાલ " દેખકર હએરાન રેહ ગઈ ! યોર જો હારલે કે
 ઉસકોની સુધ મુધ ન રહી, અયસી ખેતાબ હુધ કે હારકી-ટોકરી
 ફલહનકે આગે રખદી, યોર ગલેમે હાર દાલ ન સકી ! ! તબ
 ફલહનકી માંને કહા કે તું કયસી માલન હએ ? કે શીશુન (શ-
 લ-નેક વક્ત) કે વક્ત તુને હાર ફલહનકે ગલેમે ન દાલા, યોર
 અમીનદારકી ખેદી થી, યોર અબ યે શાહઝાદી હો ગઈ ! મએ કીસ
 તરેહ ઉમરે સીરપર હાથ લે જાકે ? યે કેહકર વો હાર છબેલીને ફ-
 લહનકે ગલેમે દાલા ઉસ વક્ત ફલહનનકે માં ને રૂપીઆ-અશરફ્યા,
 છબેલીકી ગોળમે કસરતસે દાલી. છબેલી નચહતર ફૂંવરકો દેખકર
 રોને લગી ફલહનકીમાં-ને કહા અય બદ બખ્ત-માલન, ખુશીકે વ-
 ક્ત મેરે દરવાઝેપર કયુ આસું દાલતી હએ ? છબેલીને કહા બીબી-
 સાહેબ મએ રોતી નહી હું તુમ્હારે ચીરાયુંકા ધુવા મેરી આંખુમે
 લગતા હયે, ઇસ સખબસે મેરી આંખુસે પાની ટપકતા હએ. ફલ-
 હનકી માં-ને કહા અય માલન, તેરે ઘરમે કયા જલતા હએ ? કે
 મને કહા કે મેરે ઘરમે પચાસ-રૂપયા તોલાકા " અતર " જલતા
 હએ. યે કહેકર છબેલીને રખસત ચાહીકે રાત-થોડી હએ ? ફલહ-
 નકી માં-ને કહા બહોત અચ્છા. (યાને જાઓ) છબેલી વહાંસે ટ-
 કરી લેકર રવાના હુઈ. રાસતે મે ખયાલ આયાલ કે અયસી તદબીર
 કરના ચાહીએ કે જીસસે શેહઝાદેકી યોર મેરી દોસ્તીમે પ્રક ન આવે
 યે ખયાલ કરકે રૂપીઆ-અશરફી ટોકરીમેસે નીકાલ લીયે યોર થોડા
 અનાજ રાસ્તેમેસે લેકર ટોકરીમે દાલદ્યા, યોર નીહાયત પીરેશાન
 સુરત અપની બનાકર શાહઝાદેકે પાસ આધ. શાહઝાદા બહોત દેરસે
 છબેલીકા મુનતઝર થા ઉસકો પીરેશાન-દાલસે દેખકર પુછને લગા
 છબેલી ! ખએરતો હએ, તુમ્હો કયા હુવા ? ઉસને કહા કે શાહ-
 ઝાદે-આલમ ચુપ રહો ! કહી કહેનેકી બાત નહીં હએ. શીર શાહ-
 ઝાદેને બહોત હુજળત કયા; તબ છબેલીને યે બાત કહી કે તુમ્હો
 મેરી બાતકા એતબાર નહીં આવેઆ શેહઝાદેને કહા મુજકો તેરા એ-
 તબાર હએ તમ ઉસને કહા કે તુમ્હારી સાદી હો ગઈ ? મગર હ-
 સકી અસલી ખબરનાક, યોર ખુરી સુરત હએ કે દેખતેસે આ-
 યોર હકીકત પહેલ દોલી હએ. મુનાએ મેરે હોશ-દવાખ અમીતક

छपीलीकायारी

हैम. और अरकाने हथोलेन (आदशादके पणन
 'मिन' ये भमसेहत करी हये के भसि जमनहारकी जेरीके
 म के तुम्हारी खादी कराह हथे के, अगरे हम साह-
 थ है ! तो आदशाद हमको जीदा रहने न देगा, अथ
 मपने नानी जीजीकी शीकल देवेगा खुद भर नथेगा.

शाहजादने कहा है अथ छपीली दूध अथसी तन्वीर अताके
 डीसी नरेह मुज्जे इस जलासे नीज्जेत मीले. और नथे यदासे-सा
 मस (पीछे अपने घरको) जी नहीं जा सकता के ननाथ वा-
 लन-साहीआ (शाहजादेकी-मां) जी खुद तशरीफ लाई हथे; को
 अथेमी तन्वीर अताके मेरी जन अथ जने. तथ छमेलीने कहा अ-
 यगा हथोन डीगा जे अपनी जीजीके तरफ नीगाह न करेगा ? श्रीर
 तीमगी-आर शाहजादेसे छमेलीने कहा अगरे तुम कसम आओ और
 मेरे कहनेपर अमल करो तो मगे तुमको एक तरफाथ तुम्हारे जन
 अथनेकी अताह. शाहजादेने कसम आत, तथ छमेलीने अपने हो प-
 हासेसे एक रडी शाहकर शाहजादेकी आंखुपर बांध दी, और कहा के
 जे कोछ तुमसे पुछे के शाहजाद पड़ी कथु बांधी हथे ? तो केह-
 ना के मेरी आंख दुपनी हथे; न तुम किमको (दुबलन) देणगे
 न मगेजे. शाहजादेने छपीलीकी तन्वीरको दृष्टुन करया, और शाह-
 जाद पड़ी अपनी आंखुपर बांधकर लाय ' लाय ! ' करने अगा
 छमेलीने कहा के शाहजाद ! मुज्जे इममत हो ? मजे अपने घर
 जाने साहेर-देहलीके अजी नडगी. शाहजादने कहा तु सुभे नुके अ-
 ले जना. जमने (छमेलीने) कहा के मुज्जे किसकी पओइनाक-श-
 कल ! हम जदम याद आनी हथे और मेरा कलेन नीकला जना
 हथे तुम मुज्जे भसि वक्त सपमत करहो के अजे अपने घर जाके
 ? नाथार शाहजादेने किमको भिजगत दी, और अजे कुंठपर अपार
 करके यत-सीपाही और हो-मशयल किसके हमराह करी; और सी-
 पाहयुके ताकीह करी के तुम दुशयारीसे किमको पादबाकर बसे आ-
 ना. और यदा शाहजाद आंखुके दरसे (खुं सुं) लाय ! लाय
 कर कहा या के और तमाम अरकाने-सलतनत और नुणुमी यमयैरा
 केहके वाजने शाहजादको लेने आये. शाहजाद इनके साथ हो, और
 सवार होकर पड़ीतके पास गया. किस वक्त पड़ीतने कहा के शाह-
 जादे आलम आये आलो ? शाहजादेने कहा के मेरी आंख पडोत
 दुपनी हथे, गीरागकी देओलीसे मेरी आंख अडकती हथे. भसि
 सपमसे आंखे आंख दृष्टी हथे, आंखर बांखर होकर दुबलनके बा-

૧. સાથમે સાથ ફેર મુવાશીક રીસમકિ (૬
ફેર કર વધે, ચોર તમામ રીસમે હાંકુર મુવાશીક ન

मानसंग आदशाहके कदमुपर गिरपडा और डहने, ल
भील नदाह के आप ये लपोंडी हनुव परमाओ
सरँ विहाकर गलेसे लगाव्या, और 'महोत शापार
के तुम सभ लावकहो। शीर तमाभ सामान ने ल...

'आप वक्त इण्डसतके हेने हयें') समेटकर, उंदुपर जाकर शीर्ष-
 हकीकत, रवाना क्या और तमाम डमर-चक्राको मानसीग ने भी-
 प्रत्यत और तमाम सुरणा और मसाकीननो हसकहर जेरातकी के
 साथ तानतमन खिगये और जग्य वक्त हुलहनकी इण्डसतका हुवा
 और हुलहनकी पाक्षकी फेवरीहमे रभी गता, इसवाफ् एक व्यष्टय
 तदनका डोहगम (ना-पीट) मानसीगके घरमे मच रहाथा.
 शेखर.

ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭੈਰਾਵਾਂ ਬਣਾ,
ਨ ਆਪਣਾ ਤਰੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ.

ગજનંદનચલતર કુંવરકો ઉપસત કરકે પાલકીમે સનાર કસા
ઓર બરાત નીલયત કરરાયરખે દેહલીકો રવાના હુધી, ચાર રોઝમે દે-
હલીમે આડર પાંડરે, શાહજાન તમામ રામતા આંખુપર પટી બાંધે
ઓર હાંપીતરેલમે મેહલમે દાખીલ હયા.

જામ વક્ત અવ્યવ નયમકા કુવા, નચલતર-કુવર ! સાહા-સી
ગાર કરેડે જહાં શેહજાદા લેટા હુવાથા આઈ, શેહજાદેકા દેખાકે આંખુ
પર પગી બાંધે પલંગપર લેટા હયે ! ઉસકા ખંડે ખંડે ચાર-ધડી સુ-
તર ગઈ, આખર લાચાર હોકર ઉતારે કદાદે શેહજાદેએ-આલમ ! મે
કહાં સોઈ ? શેહજાદેને કહા "પાઈ, ત્યુ" (પાઈફરી તરફ પડે રહે)
નચલતર-કુવર શાહજાદેસે અયમા એ પરવાઈકા જગાળ મુનકર માયુ
સ હોકર ચાર પાઈફરી પાછનીપર પડ રહી, ચાર તમામ રાત શેહજા
દેકે મુખાનીબ હેનેકી મુનતર રહી ગરજકે તમામ રાત ઉમી
મેં ગુઝર ગઈ, કઝદેકા શાહજાદા ઉઠકર મેલલસે બાહીર ગયા ચોર દે-
વડીહમેમે જાકર આંખુકા પડ ખોલી ચાર જંબમે ફાલલી, ચાર ઘા-
ડેપર સવાર હોકર છમેલીકે સરામે ગયા. છમેલીને શાહજાદાસે સારી કયે
શીયત શાદીકી, ચાર અવ્યવ શબજાબી દયાપત કી, શેહજાદેને કયે શી
યત (ક્યશીયત) સબ બયાન કરદી કે ઉસ દીનસે પઢી આંખુસે બાં
ધી હુઈથી વા પઢી અબ ફરરકો ખોલી હમે; યે બાત સુતકર છમેલી
અપને દીહમે બહોત ખુશ હુઈ ચાર દીલમે કહેને લગી કે મેરે "ચ
કાલર" મે મુખ લામકા, ગરજ શેહજાદા હરરોઝ પલખર કરવા લેકર

છબીલીબહારી.

માર નચહતર કુંવર હરરોઝ આકર પુછતી કે, વગર
કે "પાપતી" પડે રહે; નચહતર કુંવર મુખ કીહીકર
શેહઝાદા આંખે ખોલકર છબેલીકે પાસ ચલા જા
હાં છબેલીકે સાથ અએશો-અશરત કરતા, ઓર
મુખ આતા આંખુમે પડી આંધ લેતા.

જાણે સા તરેહસે શેહઝાદેકો કમ મહીને શુઝર ગએ તો નચ-

ર-કુંવરને એક દીન અપની લોંડીકો જો ઉસકે આપકી દીહુધી,
વિસસે કહા કે તું મેરા એક કામ કરે તો મએ-અ તુજસે કહું ? કે
સને કહા અય મેગમ ! મએ તેરી લોંડી હું, ઓર નીમકપ્પારહું જો
કુછ તુમ હુકમ કરોંખી ઉસકો મએ દીલો જનસે ખળ સાકી, વિ-
સવકત નચહતર કુંવરને તમામ કયેરીયત શેહ જાદગી ઉસકે દખ્ખે બ-
યાનકી ઓર રોતે લગી, લોંડીખી ઉસકે સાથ રોતે લગી, ઓર બ-
હોત દેરકે બઅદ પામોશ હોરહી. તબ નચહતર કુંવરને કહા ફલ ર-
જરકો તું મરદાના બેસ કરે શાહઝાદેકે પીછે પીછે જાકર તમામ હા-
લ શેહઝાદેકો દરયાફત કરે મુજકો ખબર કે ? દુસરે દીન સુખોલી
ઉસ લઝોંડીને મરદાના લીઆસ કરે મેહલકી દેવડીપર જા અયેડી,
શેહઝાદા હરબ મએ મુલ આંખે ખોલકર ઘોડેપર સવાર હોકર છબી-
લીકે પાસ ગયા, લેઝોંડીખી ઉસકે પીછે રવાન હુંઈ. જબ શેહઝાદા છ-
બેલીકે પાસ ગયા, ઉસ વકત લઝોંડી સરાકી (મુસાશરખાનકી) ક-
ઈ બહાર યુસે શેહઝાદેકો લાલ મઅલુમ કયા, જિન્હોને જાણ ત્યા
કે દસ બરસસે છબેલીકી ઓર શાહઝાદેકી દોસતી હયે, ઓર શાહ-
ઝાદા હરરોઝ પહાં આતા હયે ઓર શામકો મેહલમે ચલા જતા હએ
લઝોંડીને તમામ હાલ દરયાફત કરે મેહલમે જાકર સારી કયેરીયત
નચહતર કુંવરસે કેહદી. નચહતર કુંવર ચે માજરા સુનકર પામોશ
હોરહી, દુસરે દીન ફજરકે વકત બઅદ જાને શેહઝાદેકે અપની સાસકે
પાસ આઈ ઓર આદાબ બનવાકર ખડી હોગઈ. સાસને કિઠકર ગલે-
સે લગાયા ઓર અપને પાસ ખીકાકર પુછા કે અયબહુ ! આજ કયું-
કર આઈ હયે ? તબ નચહતર કુંવરને કહા કે મેં એક અરઝ કરનેકો
હોઝીર હુંઈ હું. અગર રજા હો ઓર મુસતાખી મુઆફ હો તો મેં
એક અરઝ કરું ? સાસને કહા તું કૌકસે કેહ તબ નચહતર કુંવર-
ને કહા અય અમ્મા જાન ! શેહઝાદાકી આંખે કયસી દુખતી હયે !
જો અબતક અમ્મી નહીં હુંઈ ! ઉસકા કયા સબબ હયે ? સાસને
કહા અય બહુ ! જમાના દસ બરસસે ચે છબીલી બહારીપર આશક
હએ ઓર તમામ દીન ઉસકે પાસ રેહતા હયે; શાયદ છબેલીને શાહ-
ઝાદકો ફરેબ દયા હયે ઓર શેહઝાદા ઉસકે ઘોડેમે આગયા હએ
પણી સબબસે ન તો ચો આંખુકો ખોલતા હએ ઓર ન તેરી તરફ

સુખાતાળ હોતા હશે. મેં સુનકર નચહતરને હાથ બાંધ
કે તુમ મુજે ધન્યજત હો તો મ'યે શેહઝાદેકો એ
સકતી હું? સાસને કહા અય બેટી ઇસિયે બેહત
મીસલ મશહૂર હશે કે.

“અ'ધા કયા ચાહે? હો આંખે.”

જા તુ તદબીર કર મએને તુજે ધન્યજત હી તબ નચહતર કું-
વર સાસકો સલામ કરકે અપને મેહલમેં આઈ, ઝોર અપની લોંડીકો
ખુલાકર કહાકે તું “નાજુ-દહીવાલી” કે મકાન પર જા, ઝોર ઉસે
એક અશરશી દેકર કહેનાકે અપને પેહનને કે કપડે દે દે? ઝોર કોરી
હાંદી નહા દહીસે ભરકર દે દે! ઝોર અપની એડવી (સરકે ઉપર
બોજો બિઠાનેકે લીએ કપડે કી, યા ઘાંસકી ધધોની રખતે હયેં છસકો
“ચુબલ” ફેલતે હયેં) દે દે? મેં સખ ચીઝેં ઉસમે લેકર બહોત જ-
દી આ, લોડીને જાકર એક અશરશી દહીવાલીકો દી, ઉસને સખ ચી-
ઝેં ખુવાહીશ કે મુવાશીક લોંડીકો દે દી. ઉસને લાકર (લોડીને) નચ
હતર કુંવર રખર સખ મામાન રખદયા. નચહતર કુંવરને અપન
તમામ સામાન ઉતારા, ઝોર દહીવાલીકે કપડે પેહનકર ઝોર ચુબલ
સરપર રખકર, ઝોર ઉસપર દહીકી હાંદી રખકર ઝોર નરાંજુતોલ
હાથમે લેકર સાસકે પાસ આઈ! ઝોર કહ કે બેગમ-સાલીબ! દહી
બહોત લોહરા (ઉમદા) હયે લે લે? બેગમ! ઉસકી સુરત દેખકર
પુછને લગી કે અય જોનરી- દહીવાલી તું કહાં રેહતી હયે? જોનરી
(દહી મેચને વાલેકો કેહતે હયેં) ને કહાકે મેં તો હુઝુરકે પાસ રેહતી
હું! ફરમાયા તું પેહલેભી કબી દહી લેકર હમારે પાસ આઈથી? ઉ-
સને જાણે દે જાયાકર ઉસવક્ત કુંવરને મુશ્કરા કર અરઝકી કે મઈ
હુઝુરકી “બહું” હું! શેહઝાદાકે પાસ જતીહું હું! હુઝુરકો ખબર ઠરનેકો
આઈથી. ઉસવક્ત માસને કહા કે મુજકો પછીન કામીલ હોગયા કે તું
શેહઝાદાકો છબેલીકે ફરેખસે નીકાલ લાઈશી!?! નચહતરને ઉઠકર
સાસકો સલામ કયા ઝોર કહાકે તુમ ખુશ્ખુશી દુઆસે અયસાહી
હોગા. જખ મેહલકે દરવાઝેપર પોંહચી, તો દરખાનસે કહાકે જખતક
મઈ પદોસ ન આઉ, કીસીકો મેરે મેહલકે અંદર જાને ના દીન્યો?
ઉસને જાણે બહોત અચ્છા.

અય જોનરી દહી લેકર ઉસી સરાએમે છબેલીકે મકાનકે ફ-
રાર આપકર લગાને લગી “બોહી! બોહી!” સાહઝાદેને આવાજ સુ-
નકર ઉસી તરફ દેખા ઝોર જોનરીકો અવાજ દેકર ખુલાયા, સાહઝા-
દા જોનરીના રખરે જખતક દેખકર આગા દુવા ઝોર જોનરીસે

બીલીબક્યારી.

તપુના દહી ચખાઓ? ગોજરીને સરપરસે દહાકી લાવે
 શેહજાદાએ રખી, ઉસવક્ત હમેલી. ગોજરીકી તરફ
 મુઠ્ઠા ગોજરીસે શેહજાદે. કહા હાંદી (દહીકી) કી
 તપુ. હો ગોજરીને કહા શેહજાદે-આનમ " એકે-આનમ
 શામલ નામ. હમેલીને કહા ગોજરી અપના મોત કરતી
 નામ. નામ નીકા મોત કરતી હયે ! ! ! એ સુનકર શેહજાદેન કહા
 ગોજરી. તપુ ની અપાઓ ? જ્ય અપા, તો દહી અલોત મોત
 આનમ લાવ. શેહજાદેને હમેલીમે દહીકી અલોત નઅરીકી કી ગોજરી
 ગોજરીને કહાકે કમિનકત હમારે પામ લાખ ટકા મોનુક નામ હયે.
 આખ નેકા કમીક કુદ ચીક હમારી અપાને પામ મોતે દે. હો ગોજરી
 તપુ હાલયા મોત મોનુક " હો આખ મોત નકત હમાર ચીક. પોત
 દે કમીયો ? ગોજરીને કહા અલોત અરજા શેહજાદે. હો ગોજરી
 મોતકી પામ અપાને ગલેસે દતારકર ગોજરીકે હવાલે નામ ગોજરી
 તપુને હાંદી શેહજાદેકે દેકર અપને ઘરકે ગતી, પાંચ નામ
 અલીયા દે શેહજાદેને ગોજરીકે હુમ્મકી (ખુશખુશકી) નઅરીકી
 લીમે કરતી મુઠ્ઠા હમેલીને જવાબ દયાકે શાહજાદા ! હમ કોમન
 કહા મોતપાર હયે ? હસને આપ પેમે દયે કમકી તામેદાર હયે તો
 શાહકે કો કમ કરલે, ગોજરી ! એ આત મુનકર કલકી આપા આપ
 કહા મો કમ મુમ્દારા હયે હમારા નહી ! કયુકે જો મુસાકીર અદેલા
 ગામે આપા આપ હસને આપમે તુમકે કીપાદા હયે હસકા રા
 તકે કાન પુરા કરલ્યા એ આત ગોજરીકી સુનકર હમેલી અલોત બ
 કા હુધ હમેલીકા મુમ્દેમે દેખકર ગોજરીકા તાપ ન રહી, આપ કેલ
 ને વતી દે અપ હમેલી ! તું બક્યારી હોકર શેહજાદાકે પામ બેકી
 બકી હો ? શાહજાદેને દોનુયી નકરાર સુનકર કહા કે હમેલી તું મેરે
 પામસે કમવક્ત બા ? હમેલી શેહજાદેકી એ આત સુનકર ખીશયાતી
 દેકર ચલી ગઈ. ઉસવક્ત ગોજરી અપને દીવમે બહોત ખુશ હુધ
 એ વહાંશે ચલી, શેહજાદા ઉસપર જો આશક થા ઉસને તીલ મે
 બહોત ખુશ હુધ આપ વહાંસે ચલી. શેહજાદા ઉસપર જો આશક
 થા ઉસને દીવમે ખયાલ કયાકે ગોજરી જતી હયે ઉસકે મીલનેકા
 પતાવ નીશાન દરયાફત કરના ચાહીએ. ઉસવક્ત શેહજાદેને ફીર ગોજરીકા
 આવાજ દેકર ખુલાયા; ગોજરી આવાજ સુનકર ફીર આપ
 આપ શેહજાદેસે કહા ફરમાઇએ ? શેહજાદાને કહાકે ગોજરીકે તુમ કહાં
 રેહલી હો ? ઉસને જવાબ દયા કે શેહજાદે-આનમ " મો આપલીકી
 વાજે રેહલી હુધ મો મહબુર જવાબ હયે ગોજરી મો દેકરકર વતેકે

આર મહલમે આકર ગોજરીકે કપડે ઉતારે એ.

પેહને. બચદ જાને ગોજરીકે શેહઝાદે પીઠમત

લાઓ? કિસવકત છમેલીને કહાકે સેહઝાદ ? અ

આકી હયે, અયસે સવેરે ઘર જાકર કયા ક

આજ મે ચાંતી—ચોકકી સૈરકો જાગેગા ! મુજ

શેહઝાદા યે કેવકર ઘોડેપર મવાર હોકર ચાંદની ચોકમે આવે, એક

પુઠ્ઠો આમી જાતાથા શેહઝાદેને અપને ખીદમતગારમે કહાકે હું

જાકર ઘન આમીમે પાઈતીકી સરા દરયાકત કરે નોકરને જાકર કિ-

મજે પાઈતી ? ગરકા પતા પુછા પુઠેને કહા બીયા ! મેરી ધતની

દિનર હુ ? મે આજતક પાઈતીનીકી—શગયે નહી દેખી ! જોર ન

કીમીમે પુછા ન જોર કીસીમે પુછા જાયદ યો બતાવે ? આગે એક

સીપાહી વા જાતાથા ગોઝમે દિનમે પુછા કે અય સીપાહી પાઈતીકી

અરાએ કહા હયે? કિશકા રાત્તા બતાવે સીપાહી સમજન કે મુઠમે હ-

ની કન્તા હયે યા મજાક ! માપાહીને ગુઝસા હોકર કહા અય બેવ

કર કયા પછતા હયે? શેહઝાદા સીપાહીકા ચેહ જવાબ મુજકર છુપ

તા અય જોર નોકરમે કહાકે અય કીસીશે ન પછા, બચદકો જાકર

ખાજી શેરકો. જગ વકત શામકા હુવા આખુપર પડી બાધકર મેહ

લામે મામીક હુવા, જોર હરખ—મઆમુલ કમ્પટ લેકર ચાર પાછપર

જોરહા. નચહતર કુવર અપના જોલા સીંગાઝ કપડે ખાખ, જોર, શેહ

ઝાદેકા મલામ કયા, જોર ચાર ઘડીતક ખડી રહી, નખ શેહઝાદેને ઉશે

કુજ જવાબ ન યા નખ જાને લાચાર હોકર શીર પુછાકે શેહઝાદે—

આલમ મે કહાં સોડ? શેહઝાદેને હરખ—આદત નહી જવાબ દયા કે

પાઈતી મોરહો. નચહતર કુવરને અપને જાનમે કહા કે મે મુરખ—ના-

દાન (બેવકુફ) અખતક ન સમજન વો રાતખી નચહતર કુવર પાઈતી

પર સો રહી જમ સુખોલ હુઈ, શાહઝાદા હરખ—મઆમુલ (હમેશા

કે જયસા, છમેલીકે પાદ શરાએમે) ગયા, યહાં નચહતર કુવરને ના-

જીર ખુલાખ યુઝામુકા શરદાર જે અકશર બેગમુકે શાય રેહતે હયે

જોર વો નામરદ હોતે હયે ન જોરન) કો ખુલાકર કહાકે તુ બાદશા

હકી ખીદમતમે જાકર મેરી તગ્ગસે અરઝ કરના કે લોડીકા (યાને ન;

અહતર કુવરકો) એક ઘોડા મએ મામાનકે બહોત અચ્છા ધનાયત

હો, જોર બંદુક જોર તરવાર વગેરાબી સખ સામાન શીકારકા હમ-

રાક લોડેકે હો ? બાદશાહને નાજીરકે અરઝ કરવેહી દારોગા ધસિત-

બલ ખાના (તખેલેકા) કો હુકમ દયા કે ફલાન ઘોડા જે ખાસ

હમારે શીકારકા હયે મએ સામાન કે તથ્યાર કરકે નાઝરકે સાથ ક-

રકો ? હાકેસ સલહાખાના (હકમરકા) કો હુકમ દયા કે જે હથ-

કાક નાઝર મામે ઉમરકે કે હો ? નાઝરને સખ સામાન હોકર નાઝર

હબીલીબાગવારી

હબર હાઝર કીયે. નચહતર-કુંવરને મરદાના લીખાલ
 હકેત્યાર બદનપર આરાએસ્તા કરકે થોહેપર સવાર
 હકે દરવાઝાપર બ પોહચી, ઝોર ઉસ દરવાઝા-
 મુખે દરબાન બીદા રખાયા કે અગર કોઈ સવાર યા
 ગાર આવે તો મુજે ખુશ (ગુપજેપ) આકર બખર
 દે. ઉસે (નચહતર કુંવર) ચાહકે સરાકે અંદર દાખીલ હો, દર-
 બાનને કહા આપ કહાંસે તશરીફલાએ હયે ? ઝોર કહાં બખેજે ?
 ઉસને કહાકે મઈ રમત શેહઝાદેસે મુલાકાત કરને આયા હું. દરબા-
 નને કહા આપ ચહાતશરીફ રખે, મઈ શેહઝાદેકા આપકો આગેકી
 ખખર હેતાહું. આપકા કયા નામ હયે ઉસને કહા મેરા નામ નચહત-
 રશાહ હયે દરબાનને બકર ખયાન કયાકે આપકી મુલાકાતકો નચત-
 રશાહ તશરીફ લાએ હયે ? શેહઝાદેને કહા તું બકર પેદલ કે અખ
 છ-ધડી દીન બાકી હયે યે વક્ત મુલાકાતકા નહીં હયે કલ મુખે હ-
 કો તશરીફ લાના દરબાનને નચહતરશાહસે કહા, નચહતર શાહને
 એ સુનકર તીનકોડે દરબાનકો મારે ! દરબાર રોતા હુવા શેહઝાદેકે
 પાસ ગયા ઝોર ફરયાદ કરને લગા કે મુજે નાહક બે ખતા નચહ-
 તરશાહને કોડે મારે ! ! ! શેહઝાદા એ સુનકર ગુસ્સેમે લાલ હો
 ગયા, ઝોર કપડે પેહનકર ઝોર હથયાર બાંધકર બાહીર નીકલા. દ-
 રબાનસે કહા મુજે ખતા વો કોન હયે ! જસને તુજે મારા ? મેં
 કિસકા સર તલવારસે કિટાહુંગા. શેહઝાદા દરબાનસે એ બાતે કરતા
 હુવા સરાકે દરવાઝેપર આયા, શેહઝાદાકી જસ વક્ત નીચાહ નચહ-
 તરશાહપર પડી દેખતીહી ફરેશતા (આશક) હો ગયા ! ઝોર દી-
 લમે કેહને લગા “ અલ્લાહો-ગની ” કલવાલી ગોજરીકી તઅરીફ કરે
 યા મિસ જવાનકી તઅરીફ કરે ! ! ગુસ્માતો બીલકુલ બતા રહા
 ઝોર આનેહી નચહતરશાહસે “ સલામુન-અલેક ” કી ઝોર શાહઝાદા
 ખીયાદા-ખા નચહતરશાહસે બાતે કરતા હુવા ચલા. નચહતરશાહને
 અપને દીધમે સોચાકે એ મેરા ખાવીદ હયે એ પેદલ ચલે ઝોર મેં
 સવાર હોકર ચલું ? બેહતર યહી કે મેં પેદલ ચલું ઝોર યે સવાર
 હોજમે. આખર નચહતરશાહની થોડેસે ઉતરા ઝોર શહીઝાદાસે કહાકે
 તુમસવાર હોજઓ. શેહઝાદેને કહાકે તુમ કયું થોડેશી ઉતરે ? ઝોર
 તુમહી સવાર હોજઓ. મરઝકે યહી ગુહતઓ રહીથી કે શાહઝાદેકાબી
 લેડા આ ગયા, દોનું થોડેપર સવાર હોકર શીકારકો અલે બખ આ-
 બાહીસે દુર નીકલ ગએ એક હરન નઝર પડા, શાહઝાદેને તરકબ
 (ઝાલી) સે તીર નીકલા ઝોર હરનકે ચારા, ઝોર દુસરા તીર ન-
 ચર શાહને મારા મરઝકે દોનું કે તીર હરન બાકર બાચા ઝોર

મેં જખમી હોદર ગીરા રમનશાને ઘો

પાછા લ્યાતો મો હરન નીલકે ખેતમેં જખમી ૫૩

કેશે વાસ્તે જખમી કરને હરનકે ઉતરા, નજહતરર

થા કે ઉસકે પાઉમે છુરી લગ ગઇ । ઝોર

રમનશાહને ઉસીવકત અપને સરપરકા દો ૫

ખાંખા ઝોર દીલમેં બહોત ગમગીન હુવા, નાકત નચહતર ૩ ૫૪

તરશાહ “યે તુમ્હારે પાઉમે” જખમ નહીં લગા મેરે કલેજમેં દખા

હયે તુમકે હુખ નહીં હુવા મુજકો હુવા હયે ” નચહતર શાહને જ-

વાખ દયા કે ખેર, મુઝાયકા નહીં અયહી ચોટતો અકસર શીકારમે

લગહી જાતી હયે, તુમ કુછ ખયાલ ન કરો, યે કેહકર હરનકો જખમી

કરનેકા ઇરાદાં કયા; રમનશાહને કહા જયેજખમી કહંગા તુમ ન કરો

તુમ્હારે તખીઅત અમ્મી નહીં હયે, ગરઝ કે રમન શાહને હરનકો

જખમી કયા ઝોર શીકારકા ગોશત લેકર શેહરકી તરફ રવાના હુયે.

રાસ્તાયાં રમનશાહને પુછા કે નચહતરશાહ અખ હરદ કયસા હયે ?

ઉસને કહા શેહજાદે આલમ ! અખતો ઝરા જાહયે શીર શાહજાદેને

કહા તુમ્હારા મકાન કતોં હયે ? નચહતરશાહને કહા કે મેરા મકાન

મેહર દેહલીમેં પાઈતીકા સરઝમેં મશહુર હયે. તખ શાહજાદેને કહા

કે કલ એક ગોજરીલી પાઈતીકા સરાકી રહનેવાલી મેરે પાસ સરામે

આપથી નચહતરશાહને કહા કે વો ગોજરી હમારે મેહલકે નીચે ર

હેતી હયે શેહજાદેને કહાકે ખુદને ઉસ ગોજરીકો કયસા હુસ્ન દયા

હયે કે તઅરીફ નહીં હો સકેતી ! શીર રમનશાહને કહા કે આજ

મએં તુમ્હારે ઘર ચલુંગા-કલ તુમ મેરે ઘર ચલના ? નચહતર શાહ

યે બાત સુનકર ચુપ હો રહા ઝોર કુછ જવાબ નહીં દયા; ઝોર ચ-

લના શુર કીયે કે રાસ્તા જલદીસે તમામ હોગવે. જખ મેહરકા દ-

રવાજા સામનેસે દીખાઇ દયા ઉસવકત નચહતર શાહને સોચા કે અખ

શેહર કરીખ આગયા યે નાદાન ખેશક મેરે સાથ ચલેગા ! ઝોર અ-

ગર મેં ઇસકા સાથ લે જાઉંગા તો મેરા પરદા શશ (જાહીર) હોગા ?

યહાં હીકમત-અબાસીસે કામ લેના ચાહીયે-યે બાત સોચકર નચહતર

શાહને કહા કે શેહજાદે-આલમ ઝરા અપને ઘોડેકા દઉડા કર કદમ

દીખાએ. નચહતરશાહને ઉસ ઘોડેકા બહોત તઅરીફકી. શીર નચહર-

શાહને કહા કે આપ મેરે ઘોડેકે કદમ દેખીયે ? કેહકર ઘોડા જો

દેખ્યા તો જાકર મેહલક દરવાઝેપર જાકર ઠેરાયા, ઝોર ઘોડેસે ઉતર

કર મેહલમેં જલદીસે ગયા ઝોર મરદાના લીખાશ ઉતરકર ઝીનાને

(ઝોરબુક) કપડે પેહને.

તા ખજ હનતઝર કરતા હયે કે અખ

અસી જમ બહોત દેર યુજરી તો લાચાર હોકર શેહ-

નાહી હમેલીને મરમ પાની લેકર ખુદ હાથ ખુલાયા શીર

કે પાસ આકર અયેહી ઝોર મોહબતકી બાતે

દુરદાઝાફે દીલ કમકી ખાતુસે ખીલકુલ ખુશ ના

શાખ આવે તે કહા શેહઝાદે આજ તુમ કવસે હાસ ઝોર

ખાત અયેક હા ? કુઝ બાત કહે ! કમ વક્ત શાહઝાદેને કહા હય

હમેલી કયા કહુ ? વો જો આજ શેહબના (નયહતરશાહ જે અસ-

લમે નયહતર કુંવરથી) મેરે સાથ શીકારમે થા, વો ઇસે વક્ત અ

વને ઘોડે કદમ દીખાનેકે ખદાનેમે શેહરમે ચલા ગયા ઝોર શીર ન

આયા કસકી મુદરત મેરી વ્યાખુમે કારતી હયે. અય હમેલી ! વો

અયસા ખુશ મુરત આખી થા કે કસકે દુરનકી તઅરીર નહી તો

સક્તીઃ અખ વો મુજમે પાનમે ડપીયા મોઝ માંગતા તો મયે કસકે

કહા દેનેમે મનકાર ન કરતા. મગર અકમામ બાત કા હયે કે વો

તુમસે ફેલકર નગયા જરન કમે મયે હરગીઝ બન ન દેતા હમેલીને

કહાકે શાહબના આજકલ તુમહરા દીલ બહોત બટકતા હયે, આર

હરએક મરખ ઝોરત પર જલદીસે દીલ આ બતા હયે, તુમહારે

પાસ રપીયા હોગે તો સેકકુ આખી ખાતર કરે ગે, તુમ અપને દી-

લકો રજા મત કોઠે / ઇસ યુદ્ધગોમે વક્ત શામકા કરીય આયા

શેહબના મોટેપર મવાર લીકર મેલેકે દરવાઝે પર આયા ઝોર જે-

ખસે (ખીસેમેમે) પકી નીકાલકા આખુપર બાંધી ઝોર મેહેલમે

આકર દાખીલ હુવા. ખુશબસરાને અઅફ ખાતા બાનેકે અખ-મઅ

મુલ શેહબના હાથ પકડકર પલ નપર ને બનરે બીમયા મોહબના

એક તરફ કરવટ લેકર બેઠ રહા.

નયહતર કુંવર મોઝા-સીગાન કન્ડે બાંધ માતી પુગે કરશે

હઝાદે પાસ આખી ઝોર ચાર ઘડી બડે-બડે યુઝર ગઈ તખ કસને

લાચાર હોકર શાહઝાદેમે પુછા કે મયે કહાં સોડ ? શાહબહેને જવાબ

દયા કે " પાછતાવસા રહે " નયહતર કુંવર ચે સુનકર માયુ શ હુધ

ઝોર ગાઈતીપર પડ સો રહી. શાહઝાદે દીલમે ખયાત આ થા કે

ખીખી અપને દીલમે સો આહતી હોગી કે શેહઝાદાકી આંખે કયસી

દુખતી હયે કે તમામ રાત પડા સોતા હયે મગર કુછ શીકાયત આ

ખુકે તમામતરદકી નહી કરતા ? ચે બાત ખમાલ કરકે શેહઝાદેને

હાય ! હાય ! કરની સુરકી ઝોર કહેને લગા કે શમ આ દી કગે?

મેરી આંખે ખટતી હયે ઉસ વક્ત નહમહતરે કુંવરને કહા હાય મેરા

પાઉ દુખતા હયે ? શાહઝાદાએ બાત સુનકર મુસેમે લાલ હોકર પ-

લંગપર અયેહી હોંખયા ઝોર કહાય મે શરમ તોય ખાઉ દેખુ કયાંસે

યું કે તેરા પાક તમામ દીન કાલી

રેહના હયે, ઉસવક્ત નચહતર કુંવરને કતા તેરી અ

હએ, ઓર હરદીઝ શીકાર ખેલનેમે જતેહો, એ

આંખુ કે નક્લીફ નહીં હોતી ? યે કહેકર લઈ

શમઆ (ખત્તી) ઉઠાકર લા દે ? લઓંડી પ્રએ

શોહજાહેને અપની આંખે બંદ કરલી. ઉસ પકત નચહતર કુંવરને

શાહજાહેની આંખુસે પડી ખાલકર કહા કે દેખુ તુમહારી આંખે કહાં-

સે દુખતી હએ, શાહજાહેને કહા મંઝે દેખુ તુમહારા પંખા (પાક)

કહામે દુખતા હએ, ઉસવક્ત નચહતર કુંવરને પડી ખાલકર અપની

પાક ટાંખાયા. શાહજાહેને કહા યે ચોટ (અખમ) કહાસે તુમહારે

વગી ? ઉસને કહા કે નયે આગર તુજરકે માથ શીકારકે ગંધીયા.

દેખો તુમને અપને દુપટાકી પડી ઝાલકર આંધીથી ઉસકો પેહચાન

લો ? ફીર નચહતર કુંવરને કતા કે કલ મેંહી જોગરી બનકર સરા

એમે નાથી ઓર મેરે દહીકી કીમત આપકે ઝીઆ આહતી હએ

(પાન નીકલતી હએ) ઉસવક્ત શાહજાહેને કહાકે મંઝને ઉસ જોગ-

રીકો જો અનામત દાથી ? નચહતર કુંવરને કહા હા ! મઓજુદ

હયે, એક મોત્યુંકા હાદ, દુસરા બજબજ, યે કહેકર હાનુ ચીઝેકો હા-

થમે ટોલકર દેખા, શીર નગહતર કુંવરકો પીક ફેરકર આંખે ખાલ

કર દેખા તો અપને બાજુબંદ ઓર મોત્યુંકે હાથ પેહચાના ! ફીર

નચહતર કુંવરકી તરફ મુલ કચકે હમને વરમાલકો દેખા ઓર દેખ-

તેહી ખેતામ હોગયા. ફીર ચાલ કે નચહતર કુંવરસે હમ—બીમ ત-

હો, ઉસ વક્ત નચહતર કુંવરને પેશકબજ (એક લધીયારકા નામ હ

યે) મીયાનમે નીક લકર અપને પેટપટ ગળવી, ઓર કહા કે શોહજા

દે—આંલમ ! અગરએ મંઝે તુમહારી બીબી હું. મગર વખતકે તુમ

મેરા કહા ન કરોગે તમ તક મએ કહી તુમહારે સાથ હમબી સત-

નહુંગી ? ઓર તુમ અખરદસ્તી કરોથ તો મએ હસ પેશકબજસે અપ

ની જાન હલાક કર દુંગી

તમ શાહજાહેને નચહતર કુંવરસે કહા બયાન કરં જો તુ

આહતી હયે, ઉસને કહા કે હસ તરેહ છાંચીલીને મુઝકે વજાયા હ

એ, ઉસીતરેહ ઉસકે ધવજ તુમ ઉસકા આથા હસમ ઝમીનસે ગાલક-

હસ કદર તીર મારો કે વો મરજીવે, તમ મેરા કહેગ દુંગ હો, શીર

મએ આપકી લઓંડી હું જો ચાહે સો કરના. શાહજાહેને વોત ત-

મઃમ રાત મટ્યાં ઝીનકર તમામ કરહી જમ સુઓહ હુમ તો શાહજા-

હેને દરબારકા લી બાસ પેહના ઓર દરબારમે આંકર ખેડી ઉસ વક્ત

તમામ ઉમરાવ ઓર લુહુર સથ હાજીર યે સખને શાહજાહેકો દેખકર

છખેલીભઠ્યારી

જા શુકર હરે કે શાહજાદા હોશમે

- દેખકર બહોત ખુશ હુવા. શીર શાહજાદાને જામે
મશવરા કરકે સીપાહીયું કા બેજકર “છખેલી
કરકે ખુલાયા. જામ સીપાહી ઉસકો લાએ તો
રસે ઇસકો દુર ખડા કરો, અથસા ન હો કે

ઉમડી મોહખ્યાન મેરે દીલમે શીર અસર પએદા કરે ? અઅદજાં
શાહજાદાને તમામ અરકાન દમોલતસે ઉસકે વાસતે સજા તજવીજ
કે સલાહ પુછી, સખને સલાહ દી કે, ઇસકો અપની અમલદારી
(હુકમ) સે નીકાલ દીજાએ, નચહતર કુંવરને અંદ ખવાજસરા
દરબારમે બેજ રખે યે કે તમામ દરબારકા દમ બદમ મુજસે આકર
ખયાન કરો ? જામ નચહતર કુંવરકો એ બચોત અમલુંમ હુકમ કે
છખેલીકે મેહર બદ (મુલક બાહીર) કરનેકી સલાહ કરાર પાઈ
હરે, નચહતર કુંવરને ઉસી વકત જખાની ખવાજ સરાકે કેહલા બેજ
કે યા તો છખેલી-ભઠ્યારીકો આધા જમીનમે ગાડકર ઉસકે સરપર
શાહજાદા અપને હાથસે ઇસ કદર તીર મારે કે ઉસકા દમ નીકલ
જાવે. ઓર અગર શાહજાદેકો યે ખાત મનજુર તહો તો મએ અપની
જાન ખોતીહુ, ઉસ વકત શાહજાદાને લાચાર હોકર છખેલી ભઠ્યારીકા
નીચર જમીનમે ગાડ દ્યા, ઓર ઇસ કદર તીર મારે કે વો મરગદ,
શીર ઉસકી લાશકો ઉડવાકર ગડવા દ્યા.

શીર શાહજાદા દરબારસે ઉઠકર મેહલમે આયા ઓર શામકા
મુનતજર રહા. જામ રાત હુઈ ઓર ખાનેસે ફારીખ હોકર શાહજાદા
બડી ખુશાસે પલંગપર જાકર લેટા. ઓર ઇધરસે નચહતર કુંવરબી
સાંગાર કરકે આઇ, શાહજાદાને ઉસકા હુન્નો જમાલ દેખકર ખેનાખ
હોકર ઉસકો ગલેસે લગાયા ઓર તમામ રાત એઇશો-અશરતમે જુ-
ઝરી જામ સુખોહ હુઈ શાહજાદા હમામકો ગથા, જામ હમામ ફારીખ
હુવા પોશાક શાહના પેહનકદ દરબારમે આયા, તમામ દીન મુલકથ
બદોખસ્તમે રેહતા ઓર તમામ દાત નચહતર કુંવરકે સાથ અઇશ
મે મસદૂ રેહતા ઇસી તરેહ એક મુદદત મુઝર ગઈશીર બાદશાહને
સલતનતસે મોશા નીચાની ઇખતીયાર કરકે શાહજાદા તખ્તપર બી
ઠાયા ઓર તાજશામી સરપર રખકર શાહજાદા તખ્તપર બએઠકર
અદલો ઇનસાફ કરને લખ, ઓર તમામ રચેયા ઉસકે અદલો ઇનસાફ
ખુશ ખુરરમ રેહને લખી.

તમામ શુદ

જાહેર ખબર.

ક ના ચાલે રમ.	૦-૨-૦	મોટા જાહેરની વીગેર.	૦-
કોરમા પુસ્તકે સામન.	૦-૨-૦	કીરસી સીપડી જાહેર.	૦-
કો ના લાલ જોહર.	૦-૨-૦	કીરસી સોદાગર ખસ્યા.	૦-
ગવુલખરેમ.	૦-૨-૦	કીરસી સીપડીવાળી.	૦-
કમકુલ ખુલસા.	૦-૨-૦	કીરસી સાઈપમન.	૦-૨-૦
કુમોર કીરસી.	૦-૨-૦	નાજની મકાલુકા કીરસી.	૦-૨-૦
મખાત નામા.	૦-૨-૦	ચુલ્હા બીલ્લીકા કીરસી.	૦-૨-૦
વજાતનામા બીલી કાલમકા.	૦-૨-૦	બીલ્લી અમલકા કીરસી.	૦-૨-૦
મદેનબી અને આગે રસુલ.	૦-૨-૦	બીલી મરીયમકા કીરસી.	૦-૨-૦
સાદીનામા બીલી શાલમકા.	૦-૨-૦	હબીલી બકીયારીકા કીરસી.	૦-૨-૦
મજમુએ મુનાબત.	૦-૨-૦	ચુલ્હામને ખોસ્તાન.	૦-૨-૦
સકરાત નામા.	૦-૨-૦	મજમુએ જોગી નામા.	૦-૨-૦
મજમુએ મદકાત.	૦-૨-૦	ચુલ્હાજરે માતમા.	૦-૨-૦
મજમુએ નજ મુઝબીયા.	૦-૨-૦	ધનાએ કતેન માતમા.	૦-૨-૦
નુર નામા.	૦-૨-૦	માદાતમ છોટા.	૦-૨-૦
ચાર દુરવેલકા કીરસી.	૦-૨-૦	છેલખટાઉને મોહોના રાણા.	૦-૨-૦
સાદેબલકા સાહેપરી કીરસી.	૦-૨-૦	દાનમતાલકા કીરસી.	૦-૨-૦
જેતુન મોહમદ હનીકાકા.	૦-૨-૦	લેલી મજનુકા કીરસી.	૦-૨-૦
તમીમ અનસારીકા કીરસી.	૦-૨-૦	અવાજર હોટી.	૦-૨-૦
કાલી જોશીના કીરસી.	૦-૨-૦	તરકીખુસ્સલાત.	૦-૨-૦
જમજમાકી ખોપરી.	૦-૨-૦	જમજમા મોહોમદ નીકા.	૦-૨-૦
		કીરસી.	૦-૨-૦
		ચુલ્હાજરે પંજતન.	૦-૨-૦

આ સીવાય વારતાઓ તથા નાટકો તથા પુસ્તકો વીગેરે બધી જાતની આપડીઓ હમારી પાસેથી મળશે માટે સહચુલ્હા તથા લેખારીઓને ખબર આપવામાં આવે છે કે હમો વધારાની આવે મોહલીશું માટે એક જખતે મંગાવી ખાતરી કરશે.

ધુકસેલર-સરકમલી કીકાલાલ.

૨. રીલીયા-૫, અમદાવાદ.

